

Fiatal kutatók

DOKTORI KÉPZÉS ÉS ÉLETPÁLYA-MODELL

Az Európai Unióban használt terminológia szerint 2–9 évvel a PhD fokozat elnyerése után számít valaki fiatal kutatónak. E réteg létszáma Magyarországon 5-6 ezer, az Unióban akár több százezer fő is lehet, tekintettel arra, hogy nálunk évente mintegy ezer, az EU 27 tagországában kb. százezer új doktori fokozat megszerzésére kerül sor, és az új fokozatosok döntő hányada a 31–33 éves korosztályba tartozik. A fiatal kutatókkal való foglalkozást – tudománypolitikai értelemben – helyzetük sajátosságai indokolják. Munkaerő-piaci jellemzőikről a „Doktoráltak a munkaerőpiacon” c. kutatás már közel tíz éve részletes ismeretekkel szolgál (Fábri György, 2002., Fábri István, 2008.), bár ez a kutatás nem korlátozódik a fiatal korcsoportra.⁽¹⁾ A „Fiatal kutatók: doktori képzés és életpálya-modell” c. projekt, amelynek néhány eredményét az alábbi összeállítás bemutatja, a 40 év alatti, biológiai tudományokból fokozatot szerzett, itthon és külföldön dolgozó kutatókat állítja középpontba. Az MTA Kutatásszervezési Intézetben folyó kutatást az NKTH Jedlik Ányos programja támogatta 2007–2009. között. A doktori képzés és a kutatói életpálya jellemző vonásai nemzetközi keretben is bemutatásra kerülnek, különös tekintettel az EU vonatkozó dokumentumaira. Az akadémiai és más területeken dolgozó biológusokról két online felmérés, mintegy harminc interjú és két fókuszcsoportos beszélgetés alapján készültek elemzések. Az empirikus kutatás a pályaválasztásról, a kutatóvá válás motivációjáról, a doktori képzéssel kapcsolatos véleményekről, a kutatói életpályán való boldogulásról és a fiatalok jövőre vonatkozó terveiről, lehetőségeiről szólt. A kérdőíveket Pálinkó Éva szociológus doktorjelölt dolgozta ki, ő készítette az interjúk többségét, ő vezette a fókuszcsoportos beszélgetéseket, és készítette az első elemzéseket. Hozzá kapcsolódott Horváth Dániel szociológus, aki külön tanulmányában a munkahelyekről és a karriertervekről írt.

Az elemzések szintetizált eredménye a projekt részeként kidolgozott életpálya-modellekben jelenik meg. Ezek életutak és életpálya-típusok, amelyek több szempont szerint rendezhetők. Az *akadémiai* és a *nem-akadémiai* pálya megkülönböztetése a jellemző követelményekkel és lehetőségekkel együtt ad érdekes képet. A *tudományos elit* csoport, a hazai egyetemen/kutatóintézetben rövid távú szerződésekkel, posztdoktori ösztöndíjakkal foglalkoztatott, sokféle bizonytalansággal szembesülő helykereső csoport, a *külföldön próbálkozó* csoport, az *egészségügyben*, az *államigazgatásban*,

(1) Fábri György (2002): *Mit tudunk a doktoráltakról?* <http://www.unipresszo.hu/anyagok/PhDtanulmany.pdf>
Fábri István (2008): *Doktoráltak a munkaerőpiacon. A PhD fokozat szerepe a szakmai karrierépítésben.* In: Fábri István – Horváth T. – Kiss L. – Nyerges A. (szerk.): *Diplomás pályakövetés I. Hazai és nemzetközi tendenciák.* Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság–OFIK, 83–98. http://www.felvi.hu/index.ofi?mfa_id=483&hir_id=10040

a *forprofit* és a *nonprofit* szektorban dolgozók csoportja, és az ún. *public-private kötődésűek* (akik mindkét szektorban otthonosan mozognak) csoportja olyan felosztás, amely megkönnyíti az életpálya-kutatás eredményeinek tudománypolitikai szempontú elemzését. Segíti az életpálya első szakaszához kötődő sajátosságok megértését és az oktatás- és a tudománypolitika számos, ehhez kapcsolódó teendőjének megvitatását, előkészítését. A fiatal kutatókról szóló tanulmánykötet 2009 végén kerül a könyvesboltokba. Ebből sorozat jelleggel ad ízelítőt folyóiratunk: e szám a kutatás fontosabb eredményeiről számol be, a következőkben pedig az európai dimenziók bemutatásával, majd a munkahelyek és karriertervek ismertetésével foglalkozunk.